

прізви; повіки, як я вже говорив, опускаються під загрозою удару; зіниця звужується при світлі з метою збереження сітчастої оболонки і розширюється, щоб краще бачити предмети в темряві; пори шкіри механічно закриваються взимку, щоб холод не проникав в середину. Що стосується духовного, ідеального і тому подібного, то Ламетрі вважає, що це вигадки теологів. Душа - це "позбавлений змісту термін, за яким не криється ніякої ідеї і яким здоровий розум може користуватися лише для окрилення тієї частини нашого організму, яка мислить". Та ж сама "машина", яка переміщується поверхнею Землі, стверджує Ламетрі, вона ж і мислить. Що стосується суті мислення, то думка, на його погляд, є лише "здатністю відчувати" і "мисляча душа є не що інше, як чуттєва душа, спрямована на споглядання ідей і на міркування".

Інакше кажучи, Ламетрі не визнає якісного відмінності між почуттям і мисленням, між відчуттями і мислячими душами, як це було у Аристотеля і Декарта. Ламетрі, як і інші сенсуалісти, зводить мислення до відчуття. При цьому він відкидає локківське поняття рефлексії, хоча говорить про те, що мисляча душа, на відміну від чуттєвої, спрямована на споглядання ідей і на міркування. Але ж споглядати ідеї і зовнішні тіла - далеко не одне й те саме.

Разом з тим, при всьому своєму натуралізмі і механіцизмі, Ламетрі надає значення освіті. "Якщо організація людини, - пише він, - є першою її перевагою і джерелом всіх інших, то освіта є другою її перевагою. Машина тим і відрізняється від людини, що її не треба утворювати. І якби людина була машиною, то освіта не могло б змінити її натури, і вона залишалася б "освіченою машиною".

Звичайно, уподібнення людини машині може і навіть має викликати іронічні асоціації. Але безкомпромісна матеріалістична позиція Ламетрі загострила проблему людини, яка пов'язана насамперед із проблемою душі. Є вона у людини? Або її немає? А якщо вона є, то що собою являє? Якщо вона - частина організму, "машини", як стверджує Ламетрі, то вона повинна бути якось просторово локалізована, отже, вона є тілом. Її можна виокремити, показати і т.д. Якщо ж це не так, то душа ідеальна, вона є протилежністю тіла за всіма своїми параметрами. "Всі філософські системи, котрі розглядали людську душу, - пише Ламетрі, - можуть бути зведені до двох основних: перша, більш давнього походження, є система матеріалізму, друга - система спіритуалізму".

Отже, Ламетрі першим у філософії Нового часу будував свої філософські узагальнення про природу не лише на основі механіки, а й осмислюючи результати біологічних та частково хімічних досліджень. Визначним досягненням Ламетрі було також усвідомлення ним того, що походження людства неможливо пояснити лише біологічними факторами, яке він обґрунтував у своїй паці. «Це моя система, - каже Ламетрі на закінчення «Людини – машини», - або, скоріше, якщо я не помиляюся, сама істина. Вона коротка і проста, і нехай проти неї заперечує, хто хоче».

ЛІТЕРАТУРА

1. Великі мислителі Заходу/Пер. з англ. В. Федорина. – М.: КРОН –Прес, 1998. - 800 с. – Серія « Академія»
2. Нарський Ігор Сергійович Західноєвропейська філософія XVIII століття
3. Рассел, Бертран. Історія західної філософії / Пер. з англ. Ю. Лісняка, П. Тарашука. — К.: Основи, 1995. — 759 с. — ISBN 5-7707-5611-X.
4. Філософія: Логос, Софія, Розум: Підруч.для студ.вищ.навч.закл. / Кремень В.Г, Ільїн В.В.
5. Філософія: мислителі, ідеї, концепції: Підручник / В. Г. Кремень, В. В. Ільїн. - К.: Книга, 2005. - 528 с.

Шама Т.

Науковий керівник – доц. Григорук А. А.

СЕРЕДНІЙ РАБОВЛАСНИЦЬКИЙ МАСТОК І РИНОК В ПЕРІОД ПІЗНЬОЇ РЕСПУБЛІКИ

Внаслідок розвитку рабовласницьких господарств в Середній Італії починаючи з другої половини III ст. до н.е. до кінця II ст. до н.е. склалась цілковито нова для Стародавньої Італії форма господарювання — рабовласницький масток з комбінуванням різних сільськогосподарських культур і домінуванням однієї з них, орієнтованої не тільки на місцеві і ближні міські центри, але і на далекі області Італії. У господарстві такого типу все підлягало одній меті, а саме витягу постійного і максимального доходу [1, с. 90]. Для цього господарям була потрібна ретельна організація управління господарством. Їх побажання були виражені Марком Порцієм Катонем Старшим (234-149 рр. до н.е.), який у своєму трактаті «De agricultura» («Про землеробство» або «Землеробство») розкриває головні аспекти ведення подібного господарства, зокрема, аграрний, технічний, юридичний і організаційний. Катон переважно зупиняється тільки на найважливіших для власників рабовласницьких вілл питаннях [1, с. 90]. Трактат, швидше за все, був адресований вузькому колу осіб, однак, набув значної популярності і поширення, що підтверджується використанням його авторами-агрономами пізніших часів [2; 3].

Зрозуміло, що для одержання постійного і максимального доходу катонівська вілла повинна була мати міцний зв'язок з ринком. З'ясуванню особливостей інтеграції рабовласницького господарства катонівського типу в ринкову систему Середньої Італії і буде присвячена дана стаття.

Згадані Катонем міські торгово-ремісничі центри були включені в одну дорожньо-торговельну мережу і знаходились в одному економічному районі, що був найбільш економічно розвинутим.

Найважливішими товарними культурами римсько-італійських маєтків було вино, маслини і маслинова олія, причому остання взагалі було багатофункціональним продуктом і уживалась, як у їжу, так і для освітлення, і особистої гігієни [4, с. 262-263], а значить була потрібна в особливо великих кількостях і завжди могла приносити стабільний дохід. Причому, треба відмітити, що вино й олія — продукти тривалого збереження, до того ж зручні для перевезення у відповідній тарі (в амфорах) на великі відстані, що, безперечно, полегшувало торгівлю ними. Також Катон говорить про продаж надлишків зернових [5, с. 9]. Також йому відомі маєтки зі значними хлібними полями в Казінській і Венафрській областях, на збирання яких запрошуються здольники [5, с. 65]. Крім того, Катон говорить про заготівлю зерна на запас [4, с. 65].

Можна встановити, куди йшла продукція римсько-італійських рабовласницьких маєтків катонівського типу. Очевидно, найбільша кількість товарної продукції поглинали великі, середні або дрібні міста, центри районів, областей або сусідньої округи. І це не випадково, тому що місто було осередком ремісничого виробництва і місцем проживання декількох десятків тисяч людей, що були споживачами сільськогосподарської продукції. Катон радить розташовувати маєток поблизу великих доріг, судноплавних рік і великих міських центрів [5, с. 8].

Таким чином, найтіснішими були зв'язки маєтків з найближчим містом, однак у нас немає жодних підстав вважати, що не було в таких маєтків економічних зв'язків з більш значними і віддаленими міськими центрами.

Значна частина продукції римсько-італійських рабовласницьких господарств, на думку М.Ю. Сергєєнко, йшла на північ Італії і в Галлію, тому що на Сицилії і в Південній Італії ще до римлян існувало високорозвинене виробництво вина і маслинової олії [6, с. 42-44]. З іншого боку, як зазначає Т. Франк, Велика Греція (тобто Південна Італія і о. Сицилія) ще не оправилась після спустошення, здійсненого армією Ганнібала і могла стати ринком збуту сільськогосподарського виробництва Середньої Італії [7].

Деякі сорти італійських вин і олії славились по всій Італії і за її межами. Штемпелі з іменами власників маєтків, де запечатувались амфори, знаходять за багато сотень кілометрів від місць виробництва (наприклад, у Галлії або в Дунайській долині). Правда, скоріш за все, ці далекі перевезення здійснював не сам власник маєтку [8, с. 193]. У цьому зв'язку досить цікавим свідченням далеких перевезень італійських товарів є знахідка вантажу затонулого біля острова Гран-Конлюе (біля сучасного Марселя) торговельного римського корабля II ст. до н.е. У трюмі корабля виявлено кілька тисяч амфор для вина, і багато з них мали штемпелі з маєтком кампанського негодіатора Сестія (французькі дослідники датують завантаження корабля 150-130 рр. до н.е. і припускають наступний маршрут: Делос — Сіракузи — Кампанія (Путеолі) — Массілія [9, с. 109]. Разом з тим, за наявності хороших і зручних доріг торгівля сільськогосподарською продукцією могла здійснюватися власними силами.

Також поряд з цією зручною формою товарних відносин маєтку з містом, що одержала поширення в часи Катона, був продаж сільськогосподарської продукції оптом прямо в маєтку великому торговцеві, що потім сам вивозив її [5, с. 71].

Крім цього, часто прибігали до ще менш клопітливих способів збуту продукції — до продажу врожаю оптом. Наприклад, маслини продавалися прямо з дерева [8, с. 70]. Виноград продавали на лозах. Умови таких угод були розглянуті Катонем найретельнішим чином [5, с. 146-147], що говорить про їх розповсюдженість. У свою чергу поширеність таких форм торгівлі свідчить про безумовну вигідність торговельних операцій з вином і олією в Італії II ст. до н.е.

Таким чином, римсько-італійське рабовласницьке господарство середнього типу було тісно пов'язане з ринком. Таке господарство споконвічно було орієнтоване на ринок і втягнене в товарне виробництво, інакше воно не могло приносити доходу. Власник маєтку був зацікавлений у тому, щоб одержати можливо більший дохід. Про це прагнення говорить не тільки виділення найдохіднішої в даних умовах галузі, але і ретельно продумана організація робочої сили.

ЛІТЕРАТУРА

1. Сергеев М.Е. Катон и его «Земледелие» / Сергеев М.Е. // Марк Порций Катон. Земледелие / Марк Порций Катон / Пер. и ком. М.Е. Сергеев. — СПб.: «Наука», 2008. — 219 с. (Репринтное воспроизведение издания 1950 г.). — С. 87-123.
2. Варрон Марк Теренций. Сельское хозяйство / Варрон Марк Теренций / Пер. с лат., коммент. и вступ. ст. М.Е. Сергеев. — М.—Л.: Изд-во АН СССР, 1963. — 218 с.
3. Колумелла. О сельском хозяйстве / Луций Юний Модерат Колумелла // Ученые земледельцы Древней Италии [Катон, Варрон, Колумелла, Плиний] / Пер. М.Е. Сергеев. — М.: Наука, 1970. — С. 114-198.
4. Винничук Л. Люди, нравы и обычаи Древней Греции и Рима / Винничук Л. / Пер. с польск. В.К. Ронина. — М.: Высш. шк., 1988. — 496 с.

Гончарук І.

Науковий керівник – доц. Грушко В. С.

СОЦІОСФЕРА У ДРАМАТУРГІЇ РОЗСТРІЛЯНОГО ВІДРОДЖЕННЯ

Попри всі суспільно-політичні труднощі 20-30-ті рр. ХХ ст. характеризуються спалахом активності і новим рівнем досягнень української культури, зокрема у літературі. Українське духовно-культурне та літературно-мистецьке покоління 20-х рр. ХХ ст. називають Розстріляним Відродженням, адже воно було знищене сталінським режимом. Складнощі взаємодій індивіда з тогочасним соціумом і державою виявляються насамперед у такий складний період історії, як Розстріляне Відродження. Взаємодії індивіда з соціумом та державою того часу можна проілюструвати драматичними творами, які слугують матеріалом для постановки на сцені і тому мають унікальну якість інтерактивності.

Разом з тим цікавою є драматургія Розстріляного Відродження у контексті соціосфери. Тут соціосфера виявляється не тільки у складнощах проблематики драматичних творів, а й у трагічному житті їх творців. Персонажі п'єс часто відображають досвід із життя авторів.

Серед представників драматургії 20-30 р. Розстріляного Відродження найвідомішими є імена Леся Курбаса, Миколи Куліша, Костя Буревія, Мирослава Ірчана. Досліджували цю драматургію Юрій Лавріненко, Тетяна Свербілова, Олена Гудзенко, Наталія Кузякіна, Володимир Працьовитий та інші.

Мета статті полягає у висвітленні розвитку взаємин між індивідом та тогочасним соціумом, окресленні соціосфери у драматургії Розстріляного Відродження на прикладах життя і творчості К. Буревія, М. Куліша, М. Ірчана та Л. Курбаса.

Актуальність дослідження – у необхідності більш глибокого розкриття особливостей українського суспільства у перші десятиліття радянської влади та місця в ньому окремої особи, а також соціосфери загалом у драматургії Розстріляного Відродження, оскільки цю проблематику досліджували епізодично, переважно з точки зору радянської ідеології.

Процес культурного піднесення – відродження української культури в двадцятих роках – має бути оцінений з урахуванням загальнополітичних обставин. За традицією, збереженою ще з дореволюційних часів, літературне життя проходило в різних об'єднаннях – літературних групах, які умовно можна поділити на стару та молоду генерацію. Така ж опозиція простежується у драматургії. Прихильники старої генерації продовжували традиції, що були започатковані у театрі українського модерну: Л. Українкою, О. Олесем, С. Черкасенком, В. Винниченком [7, с. 200]. У результаті театральної дискусії 20-30 рр. ХХ ст. були визначені «такі основні три жанрові типи: театр соціальної героїки, соціальної побутової драми і соціальної побутової комедії» [7, с. 415]. Ця класифікація дає підстави говорити про те, що митців передусім цікавила доля індивіда у соціумі, адже у драмах переважала саме соціальна тематика. Варто звернути увагу на те, що у класичних соціологічних теоріях переважали два погляди на проблему співвідношення індивіда і суспільства: об'єктивізм та суб'єктивізм. Прихильники об'єктивізму вважали, що окрема людина підпорядкована наявним у суспільстві структурам, а прихильники суб'єктивізму стверджували, що соціальні структури й інститути формуються діями індивідів [3, с. 127].

Окрім того, як зазначає Наталія Отрешко, у класичній соціології простір дій соціальних суб'єктів був презентований концептом суспільства як змішаної системи, соціальної й політичної водночас, а вже в ХХ ст. з'являються індивідуальні й групові осередки формування суспільних альтернатив, які, володіючи достатнім економічним і культурним капіталом, створюють нові канали впливу в політичному і соціальному просторі [3]. Вони, власне, становлять опозицію суб'єктам державної влади. Таку опозицію можна помітити в історичній драмі Костя Буревія «Павло Полуботок», де зображується період національної історії 1705-1724 рр. Ця драма належить до театру соціальної героїки. Автор вдається до романтизації головного персонажа, створює агіографічний образ Павла Полуботка, який є опозицією до правлячих кіл влади Московії та її наближених. Трагічність постаті Полуботка у тому, що він самотній у своїх гуманістичних поглядах. Р. Тхорук зауважує, що це власне героїчний тип борця із супротивником, ворогом всього людства або ж всього народу: а з іншого боку це постать святого, який протистоїть спокусам [8, с. 183].

Автор цієї п'єси – Кость Буревій, відомий також як Едвард Стріха – «мітичний автор із власною мітичною біографією» – писав Ю. Лавріненко [6, с. 395]. Уродженець Воронежчини, Буревій реалізував себе у політиці,